

Esošie un vēl gaidāmie izaicinājumi

Reizi gadā zvērinātu advokātu birojs «Sorainen» organizē tā dēvētās «Mediju brokastis», lai iepazīstinātu ar ekspertprāt, šī brīža esošajām un vēl tikai gaidāmajām aktualitātēm, prognozēm kā politikā, tā arī uzņēmējdarbībā. Un, līdzīgi kā jebkurā citā, arī tiesību jomā caurviju motīvs vēl arvien solās būt Covid-19 un tā radītās sekas. Tāpat, kā atzīst sociāli aktīvā advokātu biroja eksperti, arvien aktuālāks būs arī Eiropas Savienības izvēlētais „zaļais kurss”. Vēl – jāreķinās ar kārtējām izmaiņām nodokļu politikā, kā arī ar to, ka cīņa ar iespējamo nelegālo finanšu apriti kļūs tikai un vienīgi sparīgāka.

Vai sociālos tīklos kļūsim pieklājīgāki?

Kaut par pašiem likuma grozījumiem vēl gaidāmas diskusijas, tieši Covid-19 pandēmija atkal aktualizējusi jautājumu par to, kā cilvēki uzvedas sociālajos tīklos. Šobrīd plānotie grozījumi Administratīvo sodu likumā paredz, ka būs atbildība par agresīvu uzvedību, skaidro Andris Tauriņš (šis advokāts vada «Sorainen» strīdus prakses grupas, kas nozīmē palīdzību juristiem un advokātiem, risinot strīdus tiesās vai ārpus tām).

A. Tauriņš:

– Kā zināms, līdzšinējais regulējums ir izrādījis bezzobains sociālo tīklu un digitālajā sfērā. Tāpēc, domājams, plānotie grozījumi varēs labāk aizsargāt no agresīvas, uzmācīgas vai nevēlamas uzvedības, jo vairs nebūs jākonstatē tā sauktā sabiedriskā miera traucēšana, kas ir izrādījis ļoti sarežģīti pierādāms apstākļi. Tas ļaus arī žurnālistiem labāk darīt savu darbu un būt pasargātiem no dažādām uzmācīgām personām.

Īsumā par tiesvedībām, kas saistītas ar valdības noteiktajiem Covid-19 ierobežojumiem. Mūsu prognoze ir, ka tas būs aktuāli arī šajā – 2022. gadā. Šobrīd tiesvedības ir gan Satversmes, gan arī Administratīvajā tiesā. Nelielai statistikai par Satversmes tiesu: kopš ārkārtas situācijas ieviešanas 2020. gada pavasarī līdz 2021. gada janvārim Satversmes tiesā tika saņemti 90 pieteikumi. Lielu vairumu jeb vairāk nekā 70 lietas Satversmes tiesā ir atteikusies pieņemt. Iemesls ir bijis diezgan skaidrs: personas nav spējušas pamatot savu pamattiesību aizskārumu. Savukārt mazāk nekā 20 no lietām Satversmes tiesā ir atteikusies pieņemt, jo tās ir bijušas pakļautas Administratīvai tiesai. Piemēram, izdevniecības «Zvaigzne ABC» pieteikums par ierobežojumiem veikalos, kas gan vēlāk tika atsaukti, jo valdība grozīja noteikumus, kas pirms tam ierobežoja grāmatnīcas. Bet negribētos varbūt izcelt vienas konkrētas industrijas pieteikumus, jo tie bijuši ļoti dažādi – gan par azartspēļu ierobežojumiem, gan par ēdienu, dzērienu tirdzniecības vietu darba laikiem, gan tirdzniecības centru darba laikiem. Piemēram, var minēt mūsu klienta pieteikumu par ierobežojumiem darbam lielveikalos, kas vēl arvien ir

Eva Berlaus, «Sorainen» Latvijas biroja vadošā partnere

izskatīšanā (spriedums gaidāms 8. februārī). Klients uzskatīja šos ierobežojumus par nesamērīgiem, negodīgiem, jo blakus konkurentu veikali, kuri neatradās lielajās tirdzniecības vietās, varēja brīvi strādāt un tirgot savas preces. Gaidīsim rezultātu!

Kas attiecas uz administratīvajām tiesām, šobrīd nav plašākas informācijas par to, tieši kādi procesi ir uzsākti, vien zināms ir fakts, ka tie ir daudzskaitlīgi – aptuveni 60 pieteikumi, kas saistīti ar obligātās vakcinācijas pienākumu dažādās sfērās strādājošiem. Jāpiebilst, ka mūsu birojs ir piedalījies konkursā un mēs pārstāvēsim Veselības ministrijas šajās tiesvedībās, kas skar valsts pārvaldē strādājošos.

Tā kā pandēmija turpinās, nevienam neesam pareģi un nevaram izslēgt to, ka būs jauni valdības pasākumi jeb ierobežojumi, kuru rezultātā ir arī aizskartie un neapmierinātie, līdz ar to šādu tiesvedību var arī būt vēl vairāk.

Darījumiem jāklūst caurspīdīgākiem

Tāpat, attīstoties un pilnveidojoties tiesu praksei, eksperti paredz, ka arvien biežāk uzņēmējiem nāksies apliecināt to, ka ar naudu atmazgāšanu tie nekādā gadījumā nav saistīti, skaidro Eva Berlaus, «Sorainen» Latvijas biroja vadošā partnere (šis juristes tēmas: korporatīvās konsultācijas un M&A; privātais un riska kapitāls).

E. Berlaus:

– Šī brīža novērojums ir, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas (AML) jautājumi kļūst aktuāli arī vietējiem uzņēmējiem,

Advokāts Andris Tauriņš

un jaunākā tiesu prakse dod zināmas mācības. Vai uzņēmējiem ir pamats satraukties? Mēs teiktu īsi – jā, jo šiem jautājumiem jāpiešķir pastiprināta uzmanība ikvienā uzņēmumā, it īpaši, ja tie atbilst noteiktajām pazīmēm jeb tie ir tie speciālie subjekti, kam jāievēro noteiktas procedūras, proti, kredītiestādes, finanšu iestādes, juridisko pakalpojumu sniedzēji, uzņēmumi, kas nodarbojas ar nekustamo īpašumu darījumiem, starptiem arī grāmatveži, transporta tirgotāji un tamlīdzīgi. Kopš pagājušā gada pavasara darbojas Ekonomisko lietu tiesa, un procesos par noziedzīgi iegūtu mantu ir bijuši 93 gadījumi, kur tiesa par tādu to arī atzinusi (32 gadījumos procesi izbeigti). Kopējā mantas vērtība, kas konfiscēta, ir ap 19 miljoniem eiro, ar ko papildināts valsts budžets. Pirmās lietas, cik zināms, ir nokļuvušas arī Satversmes tiesā, tāpat kā ir mēģinājumi sūdzību pret Latviju iesniegt Cilvēktiesību tiesā.

No statistikas redzams, ka vienā ceturtdaļā lietu uzņēmēji ir spējuši pierādīt, ka nauda ir legāla izcelsme. Un te nonākam pie svarīgas atziņas, kas vēl nav pietiekami novērtēta uzņēmēju ikdienā, proti, prevencija un caurspīdīgu, izsekojamu darījumu nodrošināšana. Tas nozīmē, ka dokumentiem ir jābūt kārtībā ne tikai uzņēmuma iekšienē, bet arī jāspēj pamatot darījumu ekonomisko būtību, jo AML attiecas ne tikai uz naudas iesaldēšanu banku kontos, bet arī uz preventīvām darbībām. Tātad uzņēmējiem ir jānodrošina iekšējās kontroles procedūras, jābūt ieviestai iekšējai politikai, vadlīnijām, par kurām jāzina arī darbiniekiem. Nepietiek ar to, ka uzņēmējs nopērk tipveida vadlīnijas, lai tās ieliku plauktā, kur tās krāj putekļus! Mēs zinām par vienu lietu, kur Valsts ieņēmumu dienests ir uzņēmējam piemērojis 10 000 eiro sodu, jo nebija ieviestas procedūras un dar-

binieki, protams, nezināja par šīm vadlīnijām. Jāuzsver, ka sodi ir drastiski – pat līdz vienam miljonam eiro par iekšējo procedūru nenodrošināšanu, un likumi izvirza arvien jaunas prasības. Ja agrāk AML zināšanas bija nepieciešamas vien konkrēti nozīmīgiem atbildīgajiem darbiniekiem, tad šobrīd, atbilstoši katra jomai un kompetencei, tādām ir jābūt visiem darbiniekiem. Tas, ka darbiniekiem ir jābūt zinošiem AML un Datu aizsardzības jautājumos, un nosacījums, ka šīs zināšanas ir regulāri jāpapildina un jāspēj pierādīt, stājies spēkā šī gada 1. janvārī. Līdz ar to arī godīgiem uzņēmējiem nav pamata gulēt uz lauriem, jo jāseko līdzi aktuālajām prasībām, zināšanas jāpapildina.

Gaidāmas vērienīgas izmaiņas Komerclikumā

Ja AML jau novērojams darbībā, tad izmaiņas Komerclikumā vēl tikai gaida savu izskatīšanu, apstiprināšanu Saeimā 1. lasījumā. E. Berlaus uzsver, ka būs jomas, ko grozījumi neapšaubāmi sakārtos, jo īpaši akciju sabiedrībās, taču tajā pašā laikā ir normas, kuru piemērošana ekspertus dara bažīgus.

E. Berlaus:

– Galvenās labās jeb loģiskās izmaiņas – vārda akciju turētājiem akcionāru saraksts būs jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā, uzrādītāja akcijām būs jābūt finanšu instrumentu kontos, kā arī noteikts pienākums Uzņēmumu reģistrā iesniegt informāciju par depozitāriju; kurā iegrāmatotas sabiedrības akcijas, kas nodrošina lielāku caurspīdīgumu, sakārtotību un arī paredzamību attiecībā uz darījumiem ar akcijām. Izmaiņas varētu stāties spēkā 2023. gada jūlijā ar pārejas periodu – viens

gads. Tāpat tiek pilnveidots regulējums par akcionāru sapulču sasaukšanu.

Un tomēr kopā ar šiem grozījumiem likumā, vismaz šajā projektā, ir ielikts arī jauns pants par pienākumu dalībniekiem un akcionāriem ziņot par saviem patiesā labuma guvējiem, kas pēc būtības nav nekas jauns (norma pastāv kopš 2017. gada). Taču līdz šim tas ir darbojies tā, ka informācija par patiesā labuma guvējiem (PLG) jāiesniedz Uzņēmuma reģistrā. Iespējamās soda sankcijas – UR neļauj veikt nozīmīgas reģistrācijas darbības, piemēram, valdes maiņas, pamatkapitāla palielināšanu vai tās pašas darbības ar daļām, ja nav iesniegta pilna informācija. Tas, ko jaunais likums paredz, ka akciju sabiedrībai (AS) būs tiesības vienpersoniski ierobežot arī dalībnieku jeb akcionāru balsstiesības, tiesības uz dividendēm, ja nebūs iesniegta informācija **pietiekamā apjomā**.

Kur ir problēma? Tas ir tas pats jautājums, par ko stāstām vairāku gadu garumā – vēl joprojām UR nav skaidras prakses par to, kas tad ir jāsniedz – tā ir ļoti sarežģīta, mainās katrus divus trīs mēnešus. **Tas rada milzīgu risku, ka, ja AS prasa informāciju no dalībnieka, kas to iesniedz formā, kā to izprot, viņa balsstiesības, tiesības uz dividendēm tiek ierobežotas nepamatoti.** Tas rada dalībnieku un akcionāru strīdu risku. Jau šobrīd Komerclikumā ir pietiekami daudz tādu likumu, kas tieši tā tiek izmantotas un savā būtībā ir nepilnīgas. Šis būs tikai vēl viens iemesls «Olainfarm» un līdzīgiem strīdus stāstiem...

Vēl – ne tikai tādēļ, ka prakse nav skaidra, bet arī, kā minēju, tā nepārtraukti mainās. Mums bijis labs piemērs pagājušā gadā, kad uzņēmums, kurš darbojās Latvijā, iesniedza PLG informāciju. Kopš 2017.–2018. gada nekas nebija mainījies ne dalībnieku, ne PLG sastāvā. Bet, kad uzņēmums vēlējās reģistrēt valdes izmaiņas, izrādījās, ka ar iepriekšējo informāciju vairs nav pietiekami, jo pa to laiku ir mainījies UR prakse. Līdz ar to informācija par PLG bija jāsniedz no jauna, ko objektīvi nevar izdarīt, piemēram, divu nedēļu laikā. Šajā gadījumā klients bija vienīgais dalībnieks, bet, ja iedomājamies gadījumu, kur ir arī mazākuma dalībnieki, akcionāri, kas divu nedēļu laikā nevar operatīvi sagatavot dokumentus (ir bijuši gadījumi, kur tas tiek darīts vairāku mēnešu garumā), ir sekas. Šajā gadījumā pavisam nopietni redzu riskus prasībām arī Satversmes tiesā, jo, manuprāt, ir jāpadomā par to, vai šie ierobežojumi ir proporcionāli, samērīgi un sasniedz mērķi. Pēc būtības ir pietiekami ar jau esošajām sankcijām, kas reāli darbojas.

Turpmāk vēl.

UZKLAUSĪJA LIENA TRĒDE